

**АДАМ УКУКТАРЫ ЖАНА ЭРКИНДИКТЕРИ БОЮНЧА
КЫЗМАТТАШУУ ТУУРАЛУУ МЕМОРАНДУМ**

АДАМ УКУКТАРЫ ЖАНА ЭРКИНДИКТЕРИ БОЮНЧА КЫЗМАТТАШУУ ТУУРАЛУУ МЕМОРАНДУМ

Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысы (Омбудсмени)

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040, Тыныстанов көч. 120
Телефон: +996 312 66 31 41)

Башкы прокуратура

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040, Эркиндик булв. 39
Телефон: +996 312 66 33 73)

Ички иштер министрлиги

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720000, Фрунзе көч.469
Телефон: +996 312 66 24 50)

Саламаттык сактоо министрлиги

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040, Москва көч. 148
Телефон: +996 312 66 31 41)

Юстиция министрлиги

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720000, Махатма Ганди көч. 32
Телефон: +996 312 65 64 90)

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматы

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720021, Ибраимов көч. 106
Телефон: +996 312 68 39 29)

Бишкектеги ЕККУ борбору

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720001, Токтогул көч.139,
Телефон: +996 312 66 50 15 / Факс: +996 312 66 31 69)

«Сорос- Кыргызстан» Фонду

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040, Логвиненко көч. 55А,
Тел: +996 312 66-34-75 / факс: +996 312 66 34 48)

Фридом Хаустун «Кыргыз Республикасында адам укуктарын бекемдөө» долбоору

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040 Абдрахманов көч. 204, 4-кабат
Телефон: +996 312 62 35 82 / Факс: +996 312 62 08 30)

«Вентус» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Каракол ш., Абдрахманов көч. 123, кв 83
Телефон: +996 392 25 02 41)

«Войс оф фридом» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720040, Абдрахманов көч. 204, 4-кабат
Телефон: +996 312 62 35 82 / Факс: +996 312 62 08 30)

«Голос Свободы» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720017, Исанов көч. 8 офис № 4
Телефон: +996 312 62 35 82 / факс +996 312 62 08 30)

«Жарандар коррупцияга каршы» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720017, Исанов көч. 8б
Телефон: +996 312 31 42 38)

«За дружбу народов» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Баткен областы, Кызылкыя ш. № 1 кичи району, 6-үй
Телефон: +996 555 84 09 15)

«Кылым шамы» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720010, Жаш Гвардия булв. 27, 418- бөлмө,
Телефон: +996 312 64 40 19 / факс: +996 312 64 40 08)

«Луч Соломона» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Ош ш., Курманжан Датка көч. 129,
Телефон: 996 3222 7 05 63)

«Молодежная правозащитная группа» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720021, Москва көч. 41 кв. 8
Телефон: +996 312 48 66 49 / Факс: +996 312 48 66 50)

«Көзкарандысыз укук коргоо тобу» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, 720011, Ибрагимов көч. 146 кв. 31
Телефон: +996 312 30 50 76)

«Союз Единения» коомдук уюму

(Кыргыз Республикасы, Талас ш., Фрунзе көч. 198
Телефон: +996 342 25 34 87)

«Справедливость» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы Жалалабат ш., Токтогул көч. 54/2,
Телефон: +996 372 22 10 15)

«ЭГЛ» ӨЭУ

(Кыргыз Республикасы, Бишкек, № 1 кичи району, 4-үй, кв., 63
Телефон: +996 312 57 07 87)

(Мында жана мындан ары: «кол коюучу Тараптар»)

- *Европадагы Коопсуздук жана Кызматташтык Уюму (ЕККУ) менен Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ортосундагы Бишкек шаарында ЕККУ Борборун түзүү тууралуу 1998- жылдын 3- декабрында кол коюлган Түшүнүшүү Меморандумунун негизинде;*
- *Кыргыз Республикасы тарабынан адам укуктары боюнча эларалык милдеттемелерди, анын ичинде ЕККУнун тиешелүү адам өлчөмдөрү тууралуу милдеттерин, ишке ашырылышын колдоого чечкиндүүлүк менен;*
- *Кыргыз Республикасынын 2010- жылдын 27 июнунда референдумда кабыл алынган Конституциясына, 1984-жылдын 10-декабрында Нью-Йорк шаарында кол коюлган БУУнун кыйноолорго жана башка таш боор, адамгерчиликсиз же адам абийирин басынтуучу мамилелерге же жазаларга каршы Конвенциясын жана 2008- жылдын 5-апрелинде кол коюлган бул Конвенциянын, Факультативдик Протоколунун жоболоруна негизделип;*
- *Эркинен ажыратылган адамдарды кыйноолордон жана башка таш боор, адамгерчиликсиз же адам абийирин басынтуучу мамилелерден же жазалардан коргоо эркинен ажыратуучу жайларга утуру күтүүсүз барууларга негизделген юридикалык эмес алдын алуу чараларынын жардамы менен күчөтүлүшү мүмкүн деген ишеним менен;*
- *Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын, Башкы прокуратурасынын, Ички иштер министрлигинин, Саламаттык сактоо министрлигинин, Юстиция министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдындагы Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматынын*
- *(мындан ары «Бийлик органдары») жана өкмөттүк эмес уюмдардын (ӨЭУ), Бишкектеги ЕККУ Борборунун, Фридом Хаустун «Кыргыз Республикасында адам укуктарын бекемдөө» долбоорунун жана «Сорос-Кыргызстан» Фондунун көмөгү менен, Кыргыз Республикасында адам укуктарынын абалын жакшыртууга, анын ичинде кыйноолордун алдын алууга, даярдыгын колдоп,*

өздөрүнүн тиешелүү мандаттарынын алкагында, ушул Меморандумда Тараптар бири-бири менен келечектеги кызматташуусунун чектерин калыптоону чечишти.

1- берене

Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана мыйзамдары берген мандаттарына ылайык, Мамлекеттик бийлик органдары төмөндөгү милдеттерди алышат:

1. Кыргыз Республикасында адам укуктарын жана негизги эркиндиктерин коргоого байланышкан маселелердин үстүндө активдүү иштеген өкмөттүк эмес уюмдар менен туруктуу кызматташтыкты курууга жана сактоого;
2. Адам укуктарына байланыштуу көйгөйлөрдү чечүү боюнча алардын потенциалын арттырууга багытталган, жергиликтүү же аймактык адам укуктары боюнча уюмдар, ЕККУ, Фридом Хаус, «Сорос-Кыргызстан» Фонду жана башка эларалык уюмдар тарабынан уюштурулган демилгелерге активдүү катышууга;
3. Эркинен ажыратылган же эрки чектелген адамдарды кыйноолордон жана башка таш боор, адамгерчиликсиз же адам абийирин басынтуучу мамилелерден же жазалардан коргоону күчөтүү максатында, жарандык коомдогу өнөктөш уюмдар менен биргеликте төмөнкү жана андан башка эркинен ажыратуу же эркин чектөө жерлерине активдүү көзөмөл (мониторинг) жүргүзүүгө:
тергөө изоляторлоруна (СИЗО), түрдүү убактылуу кармоо жерлерине, анын ичинде убактылуу кармоо изоляторлоруна (ИВС), ички иштер бөлүмдөрүндөгү камераларына, Ички иштер министрлигинин кармоо жана бөлүштүрүү борборлоруна, Коргоо министрлигинин аскер-тартиптик кармоо жерлерине («гауптвахталарга»), Чекара кызматынын административдик кармоо жерлерине, айласыз көчүрүлгөн жана башпаанек издеген адамдар үчүн убактылуу кабыл алуу жана жашоо жайларына, жашы жете электердин адаптация жана реабилитация борборлоруна, Ички иштер министрлигинин, Саламаттык сактоо министрлигинин, Коргоо министрлигинин, Улуттук коопсуздук боюнча мамлекеттик комитетинин, Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин, Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматынын аскер камактарына жана укук коргоо органдары тарабынан көзөмөлдөнгөн башка жайларга, ошондой эле психиатриялык ооруканаларга, араккеттиктен же бангиликтен жабыркаган адамдарды милдеттүү дарылоочу медициналык мекемелерге, карылар (карылар үйлөрүн кошуп), жашы жете электер (балдар үйлөрүн кошуп), майыптар, атайын кам көрүүгө жана билим берүүгө муктаж жашы жете электер үчүн медициналык жана социалдык кам көрүү боюнча мамлекеттик жана башка мекемелерге (мындан ары: «эркинен ажыратуу жайларына»);
4. Зарылчылыкка жараша, өнөктөш жарандык коом жана эларалык уюмдарга, анын ичинде андай уюмдар түзгөн мониторинг топторуна, эркинен ажыратуу жайларына кирүү мүкүндүгүн камсыз кылууга;
5. Маалымат алмашууга, анын ичинде тиешелүү өкмөт өкүлдөрүнүн байланыш маалыматын алмашууга, зарылчылыкка жараша, өнөктөш жарандык коом жана эларалык уюмдарды адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин сакталышына жасалуучу утуру мониторингге, анын ичинде утуру мониторингге байланыштуу баяндамаларды жана кеңештерди даярдоого, тартууга;

6. Өнөктөш жарандык коом жана тиешелүү эларалык уюмдар менен, колдонулуучу адам укуктары боюнча эларалык милдеттерге ылайык, Кыргыз Республикасында кыйноонун алдын алуу боюнча иштиктүү механизмдерди иштеп чыгуу жана ишке ашыруу боюнча кызматташууга;
7. Башка өнөктөш жарандык коом жана эларалык уюмдары менен адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин сакталышын алгалатууда, көйгөйлөрдү эрте аныктоодо, конфликтилердин алдын алууда, конфликтилерди жөнгө салууда жана тынчтык орнотууда кызматташууга;
8. Тиешелүү улуттук мыйзамдарга жана тиешелүү эларалык адам укуктарынын стандарттарына ылайык, адам укуктарынын бузулушу тууралуу арыздар боюнча иштиктүү, кылдат, терең жана тез ички иликтөөлөрдү өткөрүүгө жана андай иликтөөлөрдүн жыйынтыктары тууралуу тешелүү мамлекеттик органдардын жетекчилерине отчетторду берүүгө;
9. Тиешелүү мыйзамдарга ылайык, адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин бузулушу тууралуу кабарлар боюнча ыкчам кадамдарды жасоого;
10. Өнөктөш жарандык коом жана эларалык уюмдары уюштурган жыйындарга катышууга;
11. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын чегинде, адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин сакталышына утуру мониторингди ишке ашырууда зарыл болгон башка кызматташтык түрлөрүн камсыз кылууга.

2- берене

Өнөктөш жарандык коом уюмдары төмөнкү милдеттерди алышат:

1. Адам укуктарын жана негизги эркиндиктерин сактоого байланышкан маселелер боюнча Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бийлик органдары менен активдүү кызматташууга;
2. Эркинен ажыратылган адамдарды кыйноолордон жана башка таш боор, адамгерчиликсиз же адам абийирин басынтуучу мамилелерден же жазалардан коргоону күчөтүү максатында, эркинен ажыратуучу жайларга утуру күтүүсүз барууларга катышууга;
3. Эркинен ажыратуучу жайларда аныкталган адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин бузулуу учурлары тууралуу мамлекеттик органдарга кабарлоого;
4. Адам укуктары боюнча алардын кызматчылары үчүн уюштурулуучу тренингдер жана иш-чаралар тууралуу мамлекеттик органдарга кабарлоого;

5. Адам укуктарынын жана негизги эркиндиктеринин бузулуу учурлары тууралуу кабарлар боюнча ыкчам кадамдарга баруу механизмдерин иштеп чыгууда мамлекеттик органдарга колдоо көрсөтүүгө.

3- берене

Өздөрүнүн мандаттарына жана колдо бар ресурстарына таянып, Бишкектеги ЕККУ Борбору¹, Фридом Хаустун «Кыргыз Республикасында адам укуктарын бекемдөө» долбоору жана «Сорос-Кыргызстан» Фонду төмөнкү милдеттерди алышат:

1. ЕККУ принциптерин жана милдеттерин Кыргыз Республикасында орундатууну жеңилдетүү максатында, жарандык коомдун жана мамлекеттик бийлик органдарынын өкүлдөрү менен такай байланышты түзүүгө жана сактоого;
2. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын, адам укуктары боюнча жарандык коомдун жана эларалык уюмдардын өкүлдөрүнүн ортосунда кызматташтыкты колдоого жана жеңилдетүүгө;
3. ЕККУ принциптеринин жана милдеттеринин Кыргыз Республикасында орундалышына багытталган долбоорлорду иштеп чыгууда жарандык коомдун жана мамлекеттик бийлик органдарынын өкүлдөрү менен кызматташууга;
4. Кыргыз Республикасында ЕККУнун принциптерин жана адам өлчөмдөрү боюнча милдеттерин ишке ашырууда алдыңкы тажрыйбалар менен алмашууну колдоого;
5. Кыргыз Республикасында ЕККУнун принциптерин жана милдеттерин ишке ашырууга байланышкан маселелерди талкуулоо үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын, жарандык коомдун жана эларалык уюмдардын өкүлдөрүнүн катышуусу менен өтүүчү иш-чараларды уюштурууга көмөктөшүүгө.

4- берене

1. Бул Меморандум ага кол коюучу Тараптар кол койгон күндөн тартып күчүнө кирет. Бул Меморандум 2012- жылдын 31- декабрына чейин күчүндө болот.
2. Адам укуктарын жана негизги эркиндиктерин сактоону күчөтүү максатында, Меморандумду жыл сайын карап чыгуу учурунда төмөнкү маселелерге көңүл бурулат:
 - a. Меморандумду кайра карап чыгуу зарылчылыгы;
 - b. Меморандум натыйжалуу ишке ашырылышы үчүн ишти уюштурууну өзгөртүүнүн зарылчылыгы;
 - c. Келерки жылдагы кызматташтыктын приоритеттери;

¹ ОБСЕ Туруктуу Кеңешинин 1998- жылдын 23 июлунда кабыл алган № 245 чечими

3. Бул Меморандум кол коюучу Тараптардын ортосунда ушундай эле максат жана маселелер боюнча буга чейин түзүлгөн келишимдердин күчүн жокко чыгарат.
4. Бул Меморандум, кол коюучу Тараптардын макулдугу болсо, каалаган учурда өзгөртүлүшү мүмкүн;
5. Бул Меморандумду чечмелөө же колдонуу боюнча бардык келишпестиктер тынчтык жолу менен жана кол коюучу Тараптардын ортосунда сүйлөшүүлөрдү өткөрүү аркылуу жөнгө салынат;
6. Бул Меморандум, ага кол койбогон бирок Кыргыз Республикасында адам укуктарын коргоо боюнча активдүү иштеген өкмөттүк эмес уюмдардын өкмөттүк мекемелер менен ушуга окшош келишимдерди түзүүсүнө жолтоо болбойт;
7. Бул Меморандумга кол коюучу Тарап болууга кызыккан адам укуктарын коргоо боюнча активдүү иштеген өкмөттүк эмес уюмдар бул Меморандумга кол коюучу Тарап болууга арыз берүүлөрү мүмкүн;
8. Бул Меморандумга кол коюучу Тарап болууну каалаган адам укуктары боюнча өкмөттүк эмес уюмдар ага кол коюучу Тарап болгон жарандык коом уюмдарынын бирине тиешелүү арыз менен кайрылышы мүмкүн. Ал уюм андай учурда келип түшкөн арызды калган кол коюучу Тараптарга алардын макулдугун алуу үчүн жиберет;
9. Эгер кол коюучу Тараптардын эч бири бул Меморандумга кол коюучу Тарап болуу тууралуу арыз келип түшкөндөн баштап он күндүн ичинде ага каршылыгын билдирбесе, сурануучу өкмөттүк эмес уюм бул Меморандумга кол коюучу Тарап болуп эсептелип калат;
10. Бул Меморандумдун эч бир жобосу ЕККУнун же/жана анын кызматкерлеринин өз артыкчылык укуктарынан жана кол тийбестиктеринен баш тартуусун билдирбейт.

5- берене

1. Кол коюучу Тараптар бул Меморандумду ишке ашырууга байланышкан маселелер боюнча алардын ыйгарым укуктарын көрсөтүүчү Атайын Өкүлдөрүн дайындашат.
2. Мамлекеттик органдардын Атайын Өкүлдөрү болуп төмөнкүлөр эсептелишет:
 - a. Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысынын кеңсеси – **Ниязалы Бекбердинов** мырза, Адам укуктарына мониторинг жүргүзүү жана анализдөө башкармалыгынын жетекчиси;
 - b. Башкы прокуратура – **Аймамбетов Шайлообек** мырза жана **Малаев Алмаз** мырза, Жаза өтөө жайларында мыйзамдуулукту көзөмөлдөө боюнча атайын прокурордун орун басарлары.
 - c. Ички иштер министрлиги – **Шамшыбек Мамыров** мырза, Илимий изилдөө борборунун жетекчиси;
 - d. Саламаттык сактоо министрлиги – **Гульмира Ибраева** айым, Медикалык жардам уюштуруу бөлүмүнүн башкы адиси;

- e. Юстиция министрлиги – **Кундуз Аманжолова** айым, Нотариат жана адвокатура башкармалыгынын жетектөөчү адиси;
 - f. Жазаларды аткаруу мамлекеттик кызматы – **Марат Канулькулов** мырза, Укуктук камсыздоо жана эларалык кызматташуу бөлүмүнүн жетекчиси;
3. Бишкектеги ЕККУ борборунун Атайын Өкүлү – **Фабио Пиана** мырза, Бишкектеги ЕККУ борборунун адамдык өлчөм боюнча адиси.
 4. Фридом Хаустун «Кыргыз Республикасында адам укуктарын бекемдөө» долбоорунун Атайын Өкүлү – **Алмаз Эсенгелдиев** мырза, Кыргыз Республикасындагы Фридом Хаус кеңсесинин директорунун орун басары.
 5. «Сорос-Кыргызстан» Фондунун Атайын Өкүлү – **Руслан Хакимов** мырза, укуктук программанын директору.
 6. Бул Меморандумга кол коюучу Тарап болгон жарандык коом уюмдарынын Атайын Өкүлдөрү болуп төмөнкүлөр эсептелишет:
 - а) «Вентус» ӨЭУнан – **Камиль Рузиев** мырза, уюмдун директору;
 - б) «Вой соф Фридом» ӨЭУнан – **Абдумомун Мамараимов** мырза, уюмдун директору;
 - в) «Голос Свободы» ӨЭУнан – **Эльмира Эсенаманова** айым, долбоордун координатору;
 - г) «Граждане против коррупции» ӨЭУнан – **Евгения Крапивина** айым, уюмдун юристи;
 - д) «За дружбу народов» ӨЭУнан – **Халимжан Ахмедов**, уюмдун директору;
 - е) «Кылым Шамы» ӨЭУнан – **Азиза Абдирасулова**, уюмдун директору;
 - ё) «Луч Соломона» ӨЭУнан – **Садыкжан Махмудов**, уюмдун директору;
 - ж) «Молодежная правозащитная группа» ӨЭУнан – **Надира Эшматова**, уюмдун директору;
 - з) «Независимая правозащитная группа» ӨЭУнан – **Динара Саякова**, уюмдун директору;
 - и) «Союз Единения» ӨЭУнан – **Светлана Божкова**, уюмдун директору;
 - й) «Справедливость» ӨЭУнан – **Валентина Гриценко**, уюмдун директору;
 - к) «Эгль» ӨЭУнан – **Чолпон Омурканова**, уюмдун директору.
 7. Бул Меморандумдун 4- беренесинин 7 жана 8- пункттарына ылайык, өз суранычы боюнча ага кол коюучу Тарап болуп калган жарандык коом уюму, бул Меморандумдун максаттарын аткаруу үчүн, өзүнүн Атайын Өкүлү жөнүндө маалыматты калган кол коюучу Тарап болгон жарандык коом уюмдарына жеткирет. Ал маалымат бул Меморандумга кол коюучу Тарап болгусу келген жарандык коом уюмунун сураныч каты келип түшкөн кол коюучу Тарап аркылуу таратылат.

6- берене

1. Бул Меморандум Кыргыз Республикасынын Акыйкатчысына (Омбудсмен) сактоого өткөрүлүп берилет. Акыйкатчы бул Меморандумдун тастыкталган көчүрмөсүн кол коюучу Тараптарга тапшырат.

***Бишкек шаарында 2012 жылдын 12-июнунда, кыргыз тилинде, англис тилинде, орус тилинде болуп, жалпысы 3 нускада түзүлдү.
Дал келишпестиктер келип чыккан шартта, Меморандумдун англис тилиндеги нускасы чечүүчү болуп саналат.***

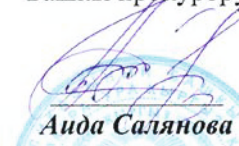
Бийлик органдары:

Кыргыз Республикасынын
Акыйкатчысы

Турсулбек Акун

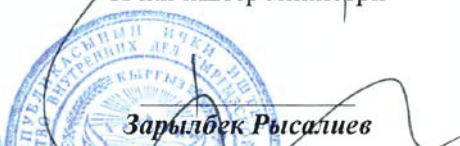

Кыргыз Республикасынын
Башкы прокурору

Аида Саянова

Кыргыз Республикасынын
Ички иштер министри

Зарылбек Рысалиев

Кыргыз Республикасынын
юстиция министри

Алмамбет Шикмаматов

Кыргыз Республикасынын
саламаттык сактоо министри

Динара Сагынбаева

Кыргыз Республикасынын
жазаларды аткаруу
мамлекеттик кызматынын
жетекчиси

Аликбек Мамыркулов

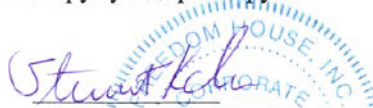
Эл аралык уюмдар:

ЕККУнун Бишкектеги
Борборунун Башчысынын
милдетин аткаруучу

Андерс Трудссон

Фридом Хаустун «Кыргыз
Республикасында адам
укуктарын бекемдөө»
долбоорунун директору

Стюарт Кан

«Сорос-Кыргызстан»
Фондунун Аткаруучу
директору

Кумар Бекболотов

Жарандык коом:

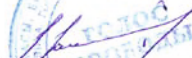
«Вентус» ӨЭУнун жетекчиси

Камиль Рузиев

«Войс оф Фридом» ӨЭУнун жетекчиси

Абдумомуни Мамарайимов

«Голос свободы» ӨЭУнун жетекчиси

Сардарбек Багишибеков

«Жарандар коррупцияга каршы» ӨЭУнун жетекчиси

Толекан Исмаилова

«За дружбу народов» ӨЭУнун жетекчиси

Халимжан Ахмедов

«Эгль» ӨЭУнун президенти

Чолпон Омуракунова

«Кылым Шамы» ӨЭУнун директору

Азиза Абдирасулова

«Луч Соломона» ӨЭУнун директору

Садык Махмудов

«Молодежная правозащитная группа» ӨЭУнун президенти

Надира Эиматова

«Справедливость» ӨЭУнун президенти

Валентина Гриценко

«Козкарандысыз укук коргоо тобу» ӨЭУнун жетекчиси

Динара Саякова

«Союз Единения» ӨЭУнун президенти

Светлана Божкова